

Project IDCAP: Improve Digital Competence in Adult People

Project Number: 2018-1-PL01-KA204-051003



Duomenų, informacijos ir skaitmeninio turinio naršymas, paieška ir filtravimas



1. Įvadas.....	3
2. Naršymas internete.....	4
3. Duomenų paieška ir filtravimas	5
4. Informacijos ir skaitmeninio turinio apdorojimas.....	8
5. Santrauka	11
Bibliografija	12



1. Įvadas

Šis modulis apima pagrindines žinias, kaip naudotis internetu ieškant informacijos, duomenų ir medžiagos tiek profesiniam, tiek asmeniniam naudojimui - darbui ar laisvalaikiui. Apimsime pagrindines sąvokas ir riziką, taip pat būtinas atsargumo priemones apdorojant skaitmeninį turinį. Pasibaigus šiam moduliui, jūs būsite labiau pasitikintys savimi ir galėsite naudotis internetu kaip pranašumu ir pagalba kasdieniame gyvenime. Šioje medžiagoje mes vartojame žodžius: internetas, tinklas, žiniatinklis; interneto puslapis, tinko svetainė ar tiesiog svetainė.

Apimsime informacijos paieškos internete pagrindus, kurie dažnai pateikiami kaip naršymas internete ar tiesiog naršymas. Toliau pateiksime būdus, kaip rasti konkrečios informacijos ir kaip patikslinti bei susiaurinti paieškas.

Pabaigoje aptarsime pagrindus, kaip apdoroti iš interneto gautą informaciją ir kaip paprastai apdoroti skaitmeninį turinį.

2. Naršymas internete

Sąvoka „naršymas“ internete dažnai apibūdinama kaip greitas informacijos ieškojimas be jokio konkretaus tikslo, ir tai reiškia žiniatinklio (www) naudojimą. Galite naršyti internete keliais būdais, naudodami mėgstamą interneto naršyklę, pvz., Firefox, Google Chrome, Opera ir kt., arba galite naudoti kai kurias socialines laikmenas, ieškant konkrečios informacijos, filmų, nuotraukų, tinklaraščių, būsenų, tviterių. Svarbu paminėti, kad naršymas internete yra sąmoningas veiksmas ieškant informacijos bet kurioje gyvenimo srityje.

Naršydami internete ir atidarydami įvairius puslapius, svetaines, nuotraukas, filmus ir t.t., jūsų kompiuteryje (kompiuteryje, nešiojamajame kompiuteryje, planšetiniame kompiuteryje, išmaniajame telefone) saugoma nedidelė informacija, vadinama slapuku. Čia pateikiama informacija apie jūsų naršymo įpročius, kas jums patinka, kurie puslapiai dažniausiai lankomi ir pan. Tai naudinga ir jums, ir turinio tiekėjams, kurie dažnai naudoja šią informaciją tikslinei reklamai. Pavyzdžiui, jei dažnai lankotės tam tikroje internetinėje parduotuvėje, reklama apie ją greičiausiai bus dažniau rodoma jūsų paieškos rezultatuose ir net jūsų lankomuose puslapiuose, kurie neturi nieko bendro su konkrečia parduotuve. Tas pats mechanizmas galioja ir skaitant naujienas, knygas, elektroninius žurnalus ir pan. Nors jūs galite išvalyti daugumą slapukų, kai kurie yra gerai paslėpti ir sunkiai randami jūsų kompiuteryje. Štai kodėl svarbu nesilankyti abejotinos reputacijos svetainėse arba paprastai tinklalapiuose ar puslapiuose, kuriuose daug siūloma „nemokamai“ - jiems naudingas jūsų apsilankymas ir rodydami jums skelbimus, kurie daugeliu atvejų esate priversti pirmiausia žiūrėti/skaityti, kol pasirodys tikrasis turinys. Socialinėse platformose kaip Facebook, Twitter, Youtube, Instagram ir kitose „saugoma“ informacija apie jūsų draugus, kuriuos vaizdo klipus žiūrėjote, kokios nuotraukos jums patinka, kuriuos straipsnius skaitote ir siūlo skelbimus atsižvelgiant į jūsų skaitmeninius įpročius ir naudojimo istoriją.

Kai kuriais atvejais net dirbtinis intelektas ar mašininio mokymosi algoritmai naudojami „apskaičiuoti“ jūsų pasirinkimus ir nukreipti jus į skelbimus, kurie labiau atitinka jūsų pačių pasirinktus parametrus internete. Bet kurioje interesų srityje turėtumėte naudotis sveiko proto logika ir nereikia pasitikėti viskuo, ką matėte, perskaitėte ar žiūrėjote internete, nes tai nebūtinai turi būti tiesa, o kai kuriais atvejais informacija gali būti sąmoningai klaidinanti, melaginga, arba neteisinga. Net gerai žinomi paslaugų teikėjai kartais yra tapę melagingos informacijos, netikrų naujienų ar bent jau šimtu procentų teisingos medžiagos ir pranešimų aukomis. Taigi, jei kažkas yra per daug gerai, kad būtų tiesa, skamba pernelyg keistai arba paprasčiausiai yra iš įtartino šaltinio, suabejokite tuo ir patikrinkite kitus žinomus ir patikimus tiekėjus, kad patvirtintumėte ir patikrintumėte dar kartą. Socialinė žiniasklaida ypač linkusi skleisti melagingas ar netikras naujienas, nes žmonės labai dažnai dalijasi informacija, straipsniais, nuotraukomis ir vaizdo įrašais, net nepatikrindami pateiktos informacijos pagrįstumo. Nors didžiosios kompanijos labai stengiasi apriboti tokios medžiagos plitimą, labai sunku tai padaryti nepažeidžiant pagrindinės žmonių laisvės internete ar pagrindinių socialinių platformų ypatybių.

3. Duomenų paieška ir filtravimas

Duomenų paieška internete vykdoma naudojantis specializuotomis paieškos sistemomis, tokiomis kaip Google, Yahoo, Ask.com, Bing, DuckDuckGo, CC Search, Wiki.com ir kt., arba naudojant socialinių tinklų paieškos galimybes. Socialinių platformų atveju dažnai ieškoma tik to, kas yra prieinama ar buvo paskelbta platformoje, o paieškos varikliai teikia informaciją apie tai, ką galima rasti interneto svetainėse visame žiniatinklyje.

Google yra paieškos variklis numeris vienas pasaulyje; ji seka jūsų informacijos. Kai kuriose interneto naršyklėse, tokiose kaip Chrome ir Firefox, galite atidaryti

„inkognito“ skirtuką ir ieškoti informacijos. Tada naršyklė nekaupia informacijos apie jūsų paiešką, tačiau ją vis tiek galite nuskaityti iš savo interneto

tiekJo. Reaguojant į Google ir socialinių platformų taktiką atsirado naujos paieškos sistemos, pavyzdžiui, DuckDuckGo, kuri jokia būdu nelaiko asmeninės informacijos apie jus, todėl yra puikus pasirinkimas norintiems apsaugoti savo asmeninę informaciją. Atsakydamas į autorių teisių pažeidimus ir ieškinius, CC Search siūlo paiešką pagal Creative Commons standartus, kurie dažnai yra visiškai laisvi, galimai naudoti net komerciniais tikslais. Wiki.com yra paieškos sistema tiems, kurie teikia pirmenybę vartotojų sukurtam turiniui, tokiam kaip Wikipedia. Nors jokiam paieškos variklyje nėra šimtaprocentinės garantijos, jei norite net užšifruoti paieškas, galite naudoti searchencrypt.com, kuris užšifruoja jūsų paieškas ir apsaugo jūsų privatumą.

Ieškoma paprastai naudojant raktinius žodžius; apibūdinkite tai, ko ieškote. Pavyzdžiui, jei ieškote pyrago recepto, daugumoje interneto naršyklių paieškos laukelyje arba adreso juostoje turėtumėte įrašyti žodžius „pyragas“ ir „receptas“. Taip pat galite nurodyti, kurie raktiniai žodžiai būtinai turi būti rodomi paieškos rezultatuose, pridėdami brūkšnelį aplink raktinį žodį. Pavyzdžiui, jei ieškote šokolado pyrago recepto, paieškos variklis ieškos bet kurio žodžio, neatsižvelgdamas į jų eiliškumą. Jei sudėsite raktinius žodžius brūkšneliais, paieškos variklis pateiks tik tuos pačius žodžius ir tvarką atitinkančius rezultatus. Kartais raktiniai žodžiai gali sukelti dviprasmiškų rezultatų. Jei ieškote eskorto, jums bus pateikti palydos (dažniausiai merginos palydos aplink jūsų paieškos vietą) rezultatai arba automobilių „Ford Escort“ rezultatai. Naudodamas brūkšnelį, pvz., palydos mašiną, paieškos variklis nepaisys rezultatų, kurių aprašyme ar tekste yra žodis „automobilis“. Kiti būdai nurodyti, kur ieškoti, yra dvitaškis, kuris apribos paieškos rezultatus tam tikroje svetainėje. Pavyzdžiui, jei įvedate Ali: nba.com, paieška pateiks rezultatus tik iš NBA.com svetainės, kuriuose minima „Ali“. Žvaigždutės naudojimas prieš žodį nurodys paieškai pridėti bet kurį žodį, atitinkantį jūsų raktinį žodį, ir bus pažymėtas žvaigždute su automatiniais

žodžiais. Tai ypač naudinga, jei ieškote dainų žodžių, bet jų neprisimenate. Atsitiks, kai paieška nepateiks lauktų rezultatų. Pabandykite tada pridėti daugiau žodžių ir naudokite žodžius, kuriuos greičiausiai naudos svetainės. Pavyzdžiui, jei

„darbo pokalbis“ nepateikia jūsų ieškomų rezultatų, pabandykite pridėti „kaip pasiruošti pokalbiui dėl darbo“ ir ieškokite brūkšnelų. Ieškant svarbu naudoti tinkamus raktinius žodžius. Pavyzdžiui, vietoj „skauda mano koją“ vartokite „kojos mėšlungis“, nes tai yra medicininis terminas, kuris bus naudojamas medicininėmis sąlygomis. Tas pats pasakytina ir apie galvos skausmą, užuot „skaudėjęs galvą“. Kiti paieškos būdai yra balso komandų naudojimas (gerai veikia anglų kalba, o kitomis kalbomis gali būti ne taip gerai) arba tam tikro vaizdo paieška. Norėdami ieškoti vaizdo, eikite į skirtuką „Vaizdai“, esančią Google paieškos laukelyje, ir spustelėkite jį. Dabar pateiktoje paieškoje yra fotoaparato piktograma, kurią galite naudoti pateikdami URL nuorodą į konkretų vaizdą arba įkeldami nufotografuotą vaizdą. Šiuo metu Google paieškos įrankyje galite pasirinkti paiešką šiose srityse: Viskas, Vaizdai, Vaizdo įrašai, Naujienos, Žemėlapiai, Knygos, Skrydžiai, Finansai. Taip pat galite pereiti prie paieškos nustatymų ir dar daugiau nurodyti, kaip atlikti paiešką - pagal regioną, šalį, kalbą, rezultatų skaičių viename puslapyje naudodami saugios paieškos filtrą - tai pašalins iš jūsų paieškų netinkamiausius ar aiškiausius suaugusiesiems ar žiaurius rezultatus. Kitos paieškos sistemos teikia panašias galimybes ir paprastai paieškos rezultatus suskirsto į įvairias kategorijas, tokias kaip kultūra, laisvalaikis, kelionės, pramogos, naujienos ir pan.

Naršyklės nustatymų naudojimas yra kitas būdas nurodyti, kurią paiešką norite naudoti ieškant. Atidarykite naršyklės nustatymus ir ieškokite srities, kurioje galite nurodyti, kurią paiešką naudoti pagal numatytuosius nustatymus. Tai naudinga ieškant tiesiogiai iš naršyklės adreso juostos. Visada galite pereiti į konkretų paiešką, naršyklės adreso juostoje įvesdami jo interneto adresą (pvz., Bing.com) ir įvesdami svetainę atlikite paiešką paieškos laukelyje. Tokiose socialinėse platformose kaip Facebook, Youtube, Instagram ar Twitter programos viršuje yra

skirtas paieškos laukelis, pavaizduotas padidinamojo stiklo piktograma. Įvedę paieškos terminą, galite papildomai nurodyti, ar ieškote žmonių, nuotraukų, įrašų, vaizdo įrašų, įvykių, grupių, vietų, nuorodų ar kai kuriais atvejais ir žymų.

4. Informacijos ir skaitmeninio turinio apdorojimas

Plačiąja prasme skaitmeninis turinys yra bet koks turinys, teikiamas skaitmenine forma, laikomas skaitmenine forma ir platinamas skaitmenine forma. Tai gali būti vaizdo įrašas, vaizdas, tekstas, orų prognozė, žemėlapiai, kompiuterio failai, įvairios laikmenos, programinė įranga ir kt. Skaitmeninis turinys greitai išaugo, nes vis daugiau žmonių turi prieigą prie interneto, nesvarbu, ar tai būtų fiksuotojo ryšio, ar mobilusis internetas per išmanųjį telefoną. Šiandien nepaprastai lengva užfiksuoti nuotrauką, trumpą vaizdo įrašą (arba vaizdo įrašą) ir dalintis jais bet kurioje skaitmeninėje platformoje, laikmenoje ar svetainėje, kuriai norite, tiesiog naudodamiesi savo išmaniuoju telefonu ir be naštos iš anksto apdoroti skaitmeniniu formatu. Augant skaitmeniniam turiniui, padaugėjo ir duomenų, kurie nebūtinai yra teisingi arba kuriais vienaip ar kitaip buvo manipuliuojama. Atsižvelgiant į tai, labai patartina, kad skaitmeninio turinio vartotojai turėtų pagrindines žinias apie skaitmeninės informacijos tvarkymą (vartojimo) ir žinias apie tai, kaip kurti, apdoroti ir skelbti skaitmeninį turinį internete.

Paprastai į bet kokį nežinomą informacijos šaltinį internete turėtų būti galima žiūrėti darant prielaidą, kad jame pateiktas skaitmeninis turinys gali būti įtartinas ar juo galima manipuliuoti. Tiesą sakant, bet koks internete pateikiamas skaitmeninis turinys pagal nutylėjimą yra manipuliuojamas vienokia ar kitokia forma, kuri kyla iš paties interneto pobūdžio - taigi tai, ką matote savo įrenginio ekrane, iš tikrųjų yra vietinė turinio, esančio kai kuriose interneto svetainėse, kopija. Manipuliavimas turiniu ne visada yra blogas dalykas - gali būti, kad sukuriama humoristinė medžiaga, meno rūšis, informacija kitiems ir t.t, tačiau ji turi būti aiški. Šiandien yra baiminamasi, kad vadinamoji „gilioji klastotė“ gali

paveikti žmonių sprendimus ir manoma, kad iš tikrųjų kai kuriais atvejais klastotė yra tokia įtikinanti, kad prasideda oficialių vyriausybinių organų tyrimas.

“Gili klastotė” padarytas esamo asmens atvaizdas ar vaizdo įrašas ir pakeistas kitu. Tai išgarsino “gilus suklastotas vaizdo klipas” (kuris, beje, labai įtikinamas neįgudusioms akims), kalbantis su prezidentu Baracku Obama, tiesiog kalba ne jis, o aktorius, o vaizdo įrašas buvo taip gerai manipuliuojamas, kad atrodo, kad kalba prezidentas. Taigi būkite įspėti ir automatiškai netikėkite viskuo, ką matote, skaitote ar girdite internete, net jei tai pateikia garsūs asmenys. Pirmiausia patikrinkite šaltinį. Vienas iš paprasčiausių žingsnių yra pažvelgti į adreso juostą ir nustatyti, ar šaltinis yra gerai žinoma žiniasklaida, ar tai yra kažkas, apie kurį dar negirdėjote. Antra, ieškokite internete, jei yra kitų šaltinių, patvirtinančių ar paneigiančių istoriją. Atminkite, kad kai kurios klastotės slepia šaltinį tuo klausimu, kuris yra labai įtikinamas ir nėra taip lengvai aptinkamas. Pavyzdžiui, cannon.com yra garsiosios japonų vaizdo ir optinių gaminių korporacijos domenas, tačiau jei adreso juostoje yra caNNon.com, tai neturi nieko bendra su realia įmone.

Apdrojant tokią informaciją kaip naujienos, orų prognozė ir kt., reikėtų naudoti patikimus šaltinius. Taip pat yra daugybė įrankių, padedančių optimizuoti naujienų srautą, pavyzdžiui, automatiniai naujienų skaitytuvai, kuriuose nurodomi šaltiniai, iš kurių norite gauti informacijos. Tas pats pasakytina apie beveik bet kokį kitą skaitmeninį turinį, kurį rasite internete. Galite užsiprenumeruoti naujienų kanalus, kad gautumėte naujienų, naujų vaizdo įrašų, naujų istorijų ir t.t. atnaujinimus. Daugelyje socialinių tinklų yra teikiamos grupės, kuriose gali dalyvauti tie patys interesus turintys žmonės, ir gauti automatinius atnaujinimus, kai tik kažkas naujo pasidalinamas su kitais. Informacija gali būti kuo įvairesnė - nuo menų iki maisto gaminimo, nuo humoro puslapių / grupių iki įgūdžių įgijimo įvairiose srityse. Kai užsiprenumeruosite arba kai kuriose socialinėse laikmenose „patinka“ tam tikra grupė, pranešimus gausite iškart, kai tik bus paskelbta ar

pasidalinta nauja. Kai kuriose socialinėse laikmenose jūs turite „sekti“ asmenį, grupę, puslapį ir tada automatiškai veikia tas pats mechanizmas.

Sukurti skaitmeninį turinį, pvz., nuotraukas, įrašus, vaizdo įrašus, paveikslus, vaizdo įrašus ir pan., naudojant šiuolaikines technologijas, ypač naudojant išmaniuosius telefonus, lengva. Daugelyje jų yra jau įdiegtų įrankių, kuriuos galima naudoti kuriant ir dalijantis socialinės žiniasklaidos svetainėmis ir paslaugomis. Nors vaizdo įrašų taisymas nėra toks paprastas, yra daugybė internetinių ir nemokamų įrankių, kuriais galite manipuliuoti ir kurti vaizdo pranešimus, vaizdo įrašus ar net trumpus dokumentinius filmus jums rūpimomis temomis. Tai pasakius, svarbu atsiminti, kad viskas, ką jūs bendrinate / skelbiate internete, liks ten beveik amžinai, net jei jį ištrinsite. Taigi būkite atsargūs ir nesidalykite / neskelbkite dalykų, kurie gali būti gėdingi jums ar kitiems. Stenkitės vengti begalinių pokalbių pagal kai kurias temas, ypač jei matote, kad „žmonės“ skelbia netinkamus, vulgarius ar gėdingus komentarus. Atminkite, kad kartais tie „žmonės“ gali būti tiesiog programinė įranga, specialiai sukurti erzinti kitus vartotojus, o jos pagrindinis tikslas yra sukurti daugiau komentarų. Internete padaugėjo patyčių ir priekabiavimo, taip pat ir trolių. Trolingas internete reiškia, kad yra tikrų žmonių, kurių darbas visą dieną siųsti neigiamas pastabas (ypač pagal politinius pareiškimus) tik tam, kad pakreiptų įprastų žiūrovų nuomonę arba nukreiptų ją tam tikra linkme. Jis taip pat gali būti naudojamas diskredituoti tam tikrą asmenį ar oficialią nuomonę.

Atminkite, kad viskas, ką matote internete, yra autorių teisių saugoma, todėl neskelbkite kieno nors medžiagos kaip savo. Kai kuriais atvejais socialinėje žiniasklaidoje galite pasidalyti įrašu (pavyzdžiui, laikraščio straipsniu), tačiau jis aiškiai parodo, kas yra originalus autorius. Atidžiai perskaitykite kiekvienos svetainės, socialinės žiniasklaidos ir kt. sąlygas, kad žinotumėte, kas leidžiama, o kas ne. Pavyzdžiui, daugelyje socialinės žiniasklaidos svetainių nuogybės neleidžiamos. Tas pats galioja ir kai kuriems vulgariems raktiniams žodžiams, kurie gali būti automatiškai aptinkami.



Visada skelbkite originalias nuotraukas, medžiagą, įrašus, būseną, nuomonę ir vaizdo įrašą. Dalydamiesi taip pat svarbu pasirinkti, su kuo dalijatės - plačiajai visuomenei ar tik savo draugams ar šeimos nariams. Nebendrinkite plačiajai visuomenei savo šeimos gyvenimo medžiagos, nebent norite, kad tas įrašas būtų matomas. Visada galite nurodyti ir apriboti, kas gali matyti jūsų įrašus, ir tam tikrais atvejais, kiek laiko norite, kad jie būtų prieinami.

Norėdami apdoroti savo skaitmeninį turinį, yra daugybė nuotraukų ir vaizdo įrašų redaktorių, tuo tarpu paprastai socialinė žiniasklaida teikia rašytinio teksto rašybos tikrinimo galimybes ir anglų kalba. Prie skaitmeninių nuotraukų (ir vaizdo įrašų) galite pridėti įvairių filtrų, pakeisti sodrumą, kontrastą ir t.t. Galite naudoti tuos, kurie pateikiami su jūsų prietaisu, arba įdiegti jums labiausiai patinkantį. Atminkite, kad dauguma nemokamų internetinių redaktorių paprastai turi tam tikrų apribojimų ir jūs turite nusipirkti vieną, kad atraktumėte visas funkcijas. Šios programinės įrangos paslaugos dažnai prideda prie jūsų nuotraukos ar vaizdo įrašo parašytą ženklą, kad medžiaga buvo sukurta naudojant šią programinę įrangą, kuri jums gali nepatikti. Eksperimentuokite ir patikrinkite, kol rasite tai, kas patenkins jūsų poreikius.

5. Santrauka

Mūsų dienomis beveik neįmanoma apsieiti be interneto. Tai gali būti darbas, malonumas ar tiesiog informacijos paieška internete. Vis daugiau ir daugiau veiklos atliekama internetu: pradedant naujienomis ir baigiant bankininkyste, pradedant sąskaitos apmokėjimu ir baigiant spektaklio bilietų rezervavimu arba pirkimu.



Kita vertus, didžiulė internete prieinama informacija ne visada yra patikima arba kai kuriais atvejais yra klaidinanti, todėl naršant ir apdorojant gautą informaciją reikia būti atsargiems. Mūsų medžiagoje yraparodyti specialūs būdai, kaip susiaurinti paieškos rezultatus ir kaip gauti tai, ko tiksliai ieškote.

Apdorojant skaitmeninį turinį ir informaciją yra daugybė nemokamų įrankių, kurie gali palengvinti užduotį. Kita vertus, platus tokių priemonių naudojimas ne visada būna toks laisvas, kaip mes manome, ir kai kuriems vartotojams gali sukelti nepageidaujamų padarinių. Visada geras žingsnis patikrinti ir rasti patikimas svetaines, informacijos šaltinius ir daugybę naudojamų įrankių ir programų.

Bibliografija:

<https://norecopa.no/files/teaching/Internet/basics.html>

https://books.google.bg/books?id=QN7yCQAAQBAJ&pg=PA197&lpg=PA197&dq=3.%09Searching+and+filtering+data+from+internet&source=bl&ots=sqGSaBo9wS&sig=ACfU3U37zXMX8xDgA3ceObMLQXyr0P-Upw&hl=en&sa=X&ved=2ahUKEwj_vZHNjPfoAhWEyKYKHZguDK0Q6AEwC3oECA0QKA

https://en.wikipedia.org/wiki/Digital_content